

Makale Bilgisi/Article Info

Geliş/Received: 26.09.2023 Kabul/Accepted: 20.07.2024

Araştırma Makalesi/Research Article, s./pp. 347-364.

ARAPÇA-TÜRKÇE EŞ ZAMANLI ÇEVİRİ DERSLERİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİⁱ

Recep ÇİNKİLİÇⁱⁱ

Öz

Simültane çeviri veya konferans çevirmenliği olarak da bilinen eş zamanlı çeviri genel olarak kongre, sempozyum, eğitim, seminer, panel, konferans gibi çok dilli bilimsel ve akademik toplantıların yanı sıra, çeşitli basın toplantılarında ve canlı yayın programlarında kullanılan bir çeviri türüdür. Türkiye’de ilk olarak 1962 yılında “Nüfus Plânlaması” konulu uluslararası bir konferansta yapılan eş zamanlı çeviri küreselleşmenin getirdiği değişikliklerle birlikte zamanla ülkemizde önem kazanmaya başlamıştır. Bu bağlamda oluşan ihtiyaca binaen ülkemizde Arapçadan Türkçeye ve Türkçeden Arapçaya genel anlamıyla yazılı ve sözlü çevirinin, özel anlamıyla da eş zamanlı çevirinin önemi gitgide artmıştır. İleri düzeyde dil kullanım becerisi ve bilgi birikimi gerektiren eş zamanlı çeviri Arapça Mütercim ve Tercümanlık Bölümü öğrencileri açısından büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmada Kırıkkale Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Arapça Mütercim ve Tercümanlık Bölümü öğrencilerinin üçüncü ve dördüncü sınıflarda aldıkları eş zamanlı çeviri derslerinde karşılaştıkları sorunlara yer verilmiş ve bu sorunların temel sebepleri üzerinde durularak çözüm önerileri sunulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın amacı adı geçen derslerde yaşanan sorunları ortaya çıkarmak ve bu sorunlara çözüm yolları bularak öğrencilerin eş zamanlı çeviri becerilerinin geliştirilmesine katkı sağlamaktır. İçerisinde çeviri kabinlerinin de bulunduğu genel amaçlı olarak kullanılan bir toplantı salonunda uygulamalı olarak gerçekleştirilen derslerde yaşanan zorluklar değerlendirilerek ve öğrencilerle yapılan görüşmeler analiz edilerek veriler ortaya konmuştur. Veriler gözlem ve yarı yapılandırılmış görüşme formları ile elde edilmiştir. Yazılı olarak yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir. Eş zamanlı çeviri dersleri için tahsis edilmiş modern çeviri kabinlerinin bulunduğu bir dil laboratuvarının olmayışı, genel olarak derslerde dinleme-anlama becerisine yönelik yeterince uygulama yapılmaması, öğrencilerin eş zamanlı çeviri yapabilecek düzeyde temel yeterliliğe sahip olmamaları ve motivasyon eksiklikleri, Arapça ile Türkçe arasındaki cümle dizilişlerinin farklı olması gibi bazı dilsel farklılıkların bu derslerde karşılaşılan sorunlar arasında yer aldığı sonucuna ulaşılmış ve bu sorunlara çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Arap Dili Eğitimi, Eş Zamanlı Çeviri, Simültane Çeviri, Konferans Çevirmenliği, Arapça Mütercim ve Tercümanlık.

Problems Encountered in Arabic-Turkish Simultaneous Interpreting Lessons and Solution Suggestions

Abstract

Simultaneous interpretation, also known as simultaneous interpreting or conference interpreting, is a type of interpreting used in various press conferences and live broadcast programs, as well as in multilingual scientific and academic meetings such as congresses, symposiums, trainings, seminars,

ⁱ Bu makale, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi II. Uluslararası Arap Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Kongresinde sunulan “Eş Zamanlı Çeviri (Arapça-Türkçe, Türkçe-Arapça) Derslerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri” adlı bildirinin içeriği geliştirilerek ve bir bölümü değiştirilerek oluşturulmuştur.

ⁱⁱ Dr. Öğr. Üyesi, Kırıkkale Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Arapça Mütercim ve Tercümanlık Ana Bilim Dalı, e-posta: recep02013@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-3530-4293.

panels, conferences in general. Simultaneous interpreting, which was first made in an international conference on "Population Planning" in 1962 in Turkey, started to gain importance in our country over time with the changes brought about by globalization. In this context, the importance of written and verbal translation from Arabic to Turkish and from Turkish to Arabic, in general, and simultaneous interpreting, in particular, has increasingly been recognized in our country due to the growing need. Simultaneous interpreting requiring advanced language skills and knowledge and is the Department of Arabic Translation and Interpretation of great importance for its students. In this study, the problems encountered by the students of Kırıkkale University Faculty of Arts and Sciences - Department of Arabic Translation and Interpretation in the simultaneous interpreting courses taken in the third and fourth grades are included, and solutions were tried to be presented by emphasizing the main causes of these problems. Purpose of the study is to reveal the problems experienced in the aforementioned courses and to contribute to the development of simultaneous interpreting skills of students by finding solutions to these problems. The difficulties experienced in practical classes conducted in a general-purpose meeting room, which includes interpreting booths, were evaluated by analyzing interviews with students, and data was extracted accordingly. The data were obtained through observation and semi-structured interview forms. The data obtained from written interviews were analyzed using descriptive analysis method. In the present study, it has been concluded that some of the problems encountered in simultaneous interpreting courses include the absence of a language laboratory equipped with modern translation booths dedicated to simultaneous interpreting lessons, insufficient practice in listening and comprehension skills in general, students not possessing the basic proficiency required for simultaneous interpreting, and motivational issues. Additionally, linguistic differences such as differences in sentence structures between Arabic and Turkish have also been identified as challenges in these courses. Solutions and recommendations have been proposed for these problems.

Keywords: Arabic Language Education, Simultaneous Translation, Simultaneous Interpretation, Conference Interpreting, Arabic Translation and Interpreting.

Structured Abstract

In the Department of Arabic Translation and Interpretation at Kırıkkale University's Faculty of Humanities and Social Sciences, simultaneous interpreting courses are conducted in a specially equipped room with translation booths for third and fourth-year students. These courses involve practical simultaneous interpreting exercises where students use microphones, headphones, and in-booth equipment to perform real-time translations. In the third-year simultaneous interpreting courses, the class materials consist of cartoon-like video and audio recordings with content related to tourism, literature, sermons, historical and geographical subjects, presented in an easy-to-understand manner. In the fourth year, more challenging video recordings related to language, literature, medicine, industry, social sciences, international relations, politics, economics, law, and finance are used.

The aim of the simultaneous interpreting course is to enhance students' basic and practical knowledge and skills in conference interpreting, enabling them to perform fluent simultaneous interpreting in multilingual meetings such as congresses, symposiums, and conferences. These courses, conducted with approximately 150 students each year, have provided the following findings based on midterm and final exams, along with some of the main problems encountered in these courses and proposed solutions:

The primary issue encountered in simultaneous interpreting courses is the lack of a dedicated laboratory with modern translation booths. The most suitable solution for this problem is to establish a specialized conference interpreting laboratory specifically equipped for these courses.

In the Department of Arabic Translation and Interpretation, insufficient practice is conducted to improve listening comprehension skills, which directly affects student success in simultaneous interpreting courses. In Arabic language departments, there should be at least a two-credit-hour course called "Listening and Comprehension Skills" starting from preparatory classes, and numerous listening comprehension exercises and assignments should be carried out to encourage students to improve these skills through additional practice outside of school.

Particularly, students should develop a habit of watching Arabic television. In this context, guidance from instructors is crucial.

In situations where the texts for the simultaneous interpreting are not provided to the interpreters in advance, interpreters may face difficulties during the translation process due to their inability to prepare before the meeting, both in terms of language and general knowledge. Therefore, students aspiring to work as conference interpreters should have a strong desire for continuous learning and should have developed themselves extensively in both language and general knowledge. The fact that some students do not have the basic competence to interpret simultaneously, and their lack of motivation are also among the problems encountered in simultaneous interpreting courses. The fact that simultaneous interpreting courses are compulsory for all students studying in interpreting departments and that students who do not have the skills and competence to interpret simultaneously have to take these courses poses a problem for students. In addition, there should be a restriction on students who have failed courses from lower grades, such as grammar, text translation and oral expression in the first and second grades, to take simultaneous interpreting courses in the third and fourth grades. Since simultaneous interpreting courses are interconnected with each other, restricting students, who do not take Simultaneous Translation I or failed, from taking Simultaneous Translation II could be considered as a solution to this problem.

Some linguistic differences between Arabic and Turkish also contribute to the challenges faced in simultaneous interpreting. For example, in Turkish, the subject typically comes at the beginning of a sentence, while in Arabic, in verb sentences, the verb comes at the beginning, and the subject follows. It is believed that with a good understanding of grammar and extensive practice, these difficulties can be overcome.

It is believed that the problems encountered with the administration of exams can be eliminated by establishing the technical infrastructure to record the students' translation activities in the booth during the exam, either audibly or visually, and by reevaluating objections to exam results by reviewing these recordings.

The abovementioned suggestions will not only help students overcome the challenges they face in simultaneous interpreting courses and succeed but will also contribute to the development of the four fundamental language skills: reading, writing, listening comprehension, and speaking. Before starting simultaneous interpreting courses, students should have a substantial amount of experience in written and oral translation, have practiced consecutive translation extensively, and have acquired listening comprehension skills. To eliminate students' concerns about performing translation in the booths, announcements should be made at the beginning of the semester, offering extra credit to students who participate in translation booth exercises, encouraging their participation and experience gain. Additionally, analysing Arabic original texts found in various video and audio files by translating them into Turkish, either manually or using computer software, is of great importance in improving student success. Without implementing these suggestions and limiting the coursework to exam weeks, along with insufficient oral translation practice, success in these courses unfortunately remains unattainable.

Giriş

Sözlü çeviri türlerinden biri olan eş zamanlı çeviri, simültane çeviri ve andaş çeviri olarak da anılır. Eş zamanlı çeviride konuşmacının söyledikleri ses kaliteli kabinde kulaklık aracılığıyla konuşmacının sözlerini dinleyen çevirmen tarafından aynı anda erek dile aktarılır. Çeviri işlemi genellikle yirmi veya otuz dakikalık zaman dilimlerinde iki çevirmen tarafından nöbetleşe gerçekleştirilir (Durmuş, 2018, s. 10, 11). Eş zamanlı çeviri bir konuşmacının sözlerinin aynı anda başka bir dile çevrildiği karmaşık bir süreç içerisinde gerçekleştiği için çevirmenin yüksek düzeyde bilişsel beceriye, dil hâkimiyetine ve konsantrasyona sahip olması gerekmektedir. Bu sürecin en başında çevirmenin özel bir kabinde kulaklıkla konuşmacıyı dinlediği ve sözlü mesajın her ayrıntısını anlamaya çalıştığı *dinleme* yer alır. Sürecin ikinci aşamasında çevirmen, duyduklarını analiz ederek, konuşmacının kullandığı kelimeleri ve dilbilgisi yapılarını çözer. *Analiz* aşamasından sonra erek dile *aktarma* gelir. Çevirmen anladığı mesajı erek dile en uygun şekilde aktarır. Bu aşamada çevirmenin, sadece kelimelerin anlamlarını değil, aynı zamanda konuşmanın tonunu, duygusunu ve nüanslarını da dikkate alması gerekmektedir. Erek dile aktarma işi anında ve akıcı bir şekilde mikrofon aracılığıyla gerçekleşir. Dinleyiciler çeviriyi özel kulaklıklardan aynı anda takip ederler. Eş zamanlı çeviri, beynin birden fazla işlemi aynı anda yapmasını gerektirdiği için bu durum çevirmen için oldukça yoğun ve yorucu olabilir. Bu bakımdan çevirmenin kabin dışında dikkat dağıtıcı unsurlara karşı da dikkatli olması gerekmektedir. Konuşmacının, çevirmenin aşına olmadığı teknik terimler kullanabilme ihtimali, farklı diller ve kültürlerden kaynaklı farklı düşünme ve ifade etme biçimleri de çevirmenin karşılaşılabileceği zorluklar arasında yer almaktadır. Bu yüzden çevirmen, bu farkları göz önünde bulundurarak çeviri yapmalıdır. Uzun süreli çevirilerde veya karmaşık konularda, 2-3 kişilik çeviri ekipleri görev alır. Bu ekiplerde, her çevirmen belirli bir süre çeviri yaptıktan sonra dinlenerek yerini diğerine bırakır (Gürçağlar, 2016, s. 30).

Eş zamanlı çeviri genel olarak kongre, sempozyum, eğitim, seminer, panel, konferans gibi çok dilli bilimsel ve akademik toplantıların yanı sıra, çeşitli basın toplantılarında ve canlı yayın programlarında kullanılan bir çeviri türüdür. Türkiye’de ilk olarak 1962 yılında “Nüfus Plânlaması” konulu uluslararası bir konferansta yapılan eş zamanlı çevirinin ilk örnekleri 1991 yılında Körfez Savaşı haberleri ile birlikte televizyonlardan canlı olarak yayınlanmaya başlamıştır (Vardar, 2019, s. 5, 169).¹ Konferans çevirmenliği küreselleşmenin getirdiği

¹ Konferans çevirmenliğinin tarihçesi hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Ebru Diriker, *Konferans Çevirmenliği Güncel Uygulamalar ve Araştırmalar*, İstanbul, Scala Yayıncılık, 2005, s. 86-92. Klasik Arap çeviri çalışmalarının tarihsel gelişimi hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Ignace Goldziher, *Klasik Arap Literatürü*, Çev. Rahmi Er - Azmi Yüksel, Ankara, İmaj Yayınları, 1993, s. 104-106; İsmail Durmuş, *Çeviri Sanatının Esasları*, İstanbul, Akdem Yayınları, 2018, s. 28-37; Emrullah İşler - Musa Yıldız, *Arapça Çeviri Kılavuzu*, 11. Bs. İstanbul, Akdem Yayınları, 2018, s. 17-20; Muammer Sarıkaya, el-Câhiz’den es-Safedî’ye Çeviri Teorisi, *Bilimname : Düşünce Platformu*, cilt 1, sayı 3, 2003/3, s. 133-151; Sezer Yılmaz, *Çevirinin Estetik Boyutu*, İstanbul, Akdem Yayınları, 2021, s. 22-28; Mehmet Bölükbaşı, *Araplar’da Çeviri Biliminin Ortaya Çıkışı ve Câhiz’in Konu Hakkındaki Düşünceleri*, RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, sayı 23, Haziran 2021, s. 720-730. Ayrıca Arapça-Türkçe, Türkçe-Arapça simültane çeviri hakkında bk. Zainab Alsaati, *Türkçede ve Arapçada Simültane Çevirinin Geliştirme Yöntemleri*, Gazi Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2018.

değişikliklerle birlikte zamanla ülkemizde önem kazanmaya başlamıştır. Türkiye ile Arap ülkeleri arasındaki ilişkilerin son yıllarda ivme kazanması ve Arap baharının da etkisiyle çeşitli Arap ülkelerinden Türkiye'ye olan göç dalgası sonunda Türkiye'deki Arap nüfusunun artması sonucu Türklerle Araplar arasında etkileşim artmış ve bu etkileşimin hem özel sektöre hem de kamu kurumlarına yansımaları olmuştur. Bu bağlamda ülkeler arasında siyasî, bilimsel, ekonomik ve diplomatik alanlar başta olmak üzere birçok alanda konferanslar yapılmaya başlamıştır. Oluşan ihtiyaca binaen ülkemizde Arapçadan Türkçeye ve Türkçeden Arapçaya genel anlamıyla yazılı ve sözlü çevirinin, özel anlamıyla da eş zamanlı çevirinin önemi gitgide artmış ve konferans çevirmenliği alanında çalışacak yeterliliğe sahip tercüman bulma konusunda sıkıntılar ortaya çıkmaya başlamıştır.

Konferans Çevirmenliği Avrupa Yüksek Lisans Programı (European Masters In Conference Interpreting-EMCI) konsorsiyumu üyesi eğitim kurumlarının ortak müfredatında yer alan eş zamanlı çeviri dersinin amacı "*eğitim programı sonunda öğrencilerin 20 dakikalık bir konuşmayı, akıcı, etkin ve doğru bir biçimde, uygun terminoloji ve dil düzeyi kullanarak erek dile çevirebilecek yetkinliğe gelmesidir* " şeklinde ifade edilmektedir (Diriker, 2005, s. 39-42). Çevirmenlik mesleği, sadece dilleri bilmekten öte, farklı kültürleri anlamak ve onlarla etkileşime girebilmeyi de gerektirir. Çeviri eğitimi sadece dil eğitiminden ibaret değildir. Bu yüzden çeviri eğitimi sadece dil bilgisi ve dil becerilerini geliştirmeye odaklı olmamalıdır. Eğitim programlarının güncel araştırmalara ve piyasa taleplerine göre güncellenmesi gerekmektedir. Öğrencileri aktif bir şekilde öğrenmeye ve araştırmaya teşvik etmek suretiyle onların kendi başlarına çalışarak kendilerini geliştirmeleri sağlanmalıdır (Ammann, 2008, s. 22, 23).

Eş zamanlı çeviri, okuma, yazma, dinleme-anlama ve konuşma gibi temel dil becerilerine çok iyi düzeyde hâkim olmayı gerektiren bir çeviri türü olduğu için daha önce bu becerilerini yeterli düzeyde geliştirmemiş öğrenciler bu derslerde zorluk yaşamaktadırlar. İleri düzeyde dil kullanım becerisi ve bilgi birikimi gerektiren eş zamanlı çeviri Arapça Mütercim ve Tercümanlık Bölümü öğrencileri açısından büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmada Kırıkkale Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Arapça Mütercim ve Tercümanlık Bölümü öğrencilerinin üçüncü ve dördüncü sınıflarda aldıkları eş zamanlı çeviri derslerinde karşılaştıkları sorunlara yer verilmiş ve bu sorunların temel sebepleri üzerinde durularak çözüm önerileri sunulmaya çalışılmıştır.

Eş zamanlı çeviri dersleri Kırıkkale Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Arapça Mütercim ve Tercümanlık Bölümü üçüncü ve dördüncü sınıflarda güz ve bahar dönemlerinde ikişer saat olmak üzere toplam dört dönem okutulmaktadır. 2014 yılından beri normal ve ikinci öğretimde her sınıfta yaklaşık kırk öğrenci olmak üzere yılda ortalama yüz elli öğrenci bu dersleri almaktadır. Her sınıfta genellikle iki yabancı uyruklu öğrenci de bu öğrencilerle birlikte öğrenim görmektedir.

Eş zamanlı çeviriye ilişkin olarak Türkiye genelinde üniversitelerin Arapça bölümlerinde özel olarak lisans veya yüksek lisans programı bulunmamakta olup eş zamanlı

çeviri Arapça Mütercim ve Tercümanlık programlarının müfredatları içerisinde bir ders olarak okutulmaktadır. Kırıkkale Üniversitesi Arapça Mütercim ve Tercümanlık Bölümünde üçüncü ve dördüncü sınıflarda Eş Zamanlı Çeviri 1. 2. 3. 4. adları altında ikişer kredilik dersler bulunmaktadır. Bu dersler fakültede çeviri kabinlerinin bulunduğu bir salonda uygulamalı olarak gerçekleştirilmektedir.

1- Dersin amacı

Eş zamanlı çeviriye yönelik temel ve uygulamalı bilgi ve becerilerin geliştirilerek öğrencilerin kongre, sempozyum, eğitim, seminer, panel, konferans gibi çok dilli toplantılarda ve televizyonlardaki canlı yayın programlarında akıcı bir şekilde eş zamanlı olarak çeviri yapabilmelerini sağlamaktır.

2- Ders materyalleri

Güz dönemi üçüncü sınıf eş zamanlı çeviri dersinde altyazılı Türkçe çevirilerinin de bulunduğu kolay ve anlaşılır üç-beş dakikalık kısa çizgi filmler ve Beyne Yedeyk² kitabının 2. cildinde yer alan metinler ve ses kayıtları ders materyali olarak kullanılmaktadır. Bahar döneminde turizm, edebiyat, hutbe, tarihî ve coğrafi içerikli çizgi filmler gibi beş-on beş dakika arasında değişen video kayıtları kullanılmaktadır. 4. sınıfta ise zorluk derecesi biraz daha yüksek olan dil, edebiyat, tıp, sanayi, sosyal bilimler, uluslararası ilişkiler, politika, ekonomi ve hukuk konuları ile ilgili video kayıtları kullanılmaktadır.

3- Öğretim metodu

Eş zamanlı çeviri dersleri çeviri kabinlerinde bulunan mikrofon, kulaklık ve kabin içi cihazlar ile uygulamalı olarak eş zamanlı çeviri yapma şeklinde gerçekleştirilmektedir. Dersler altyazılı Türkçe çevirilerinin de bulunduğu kolay ve anlaşılır üç-beş dakikalık kısa çizgi filmlerle başlanarak zorluk düzeyinin yavaş yavaş arttığı ses kayıtları ve videoların eş zamanlı olarak çevirilerinin yapılması şeklinde işlenmektedir. Dönem başında o dönem boyunca çevirisi yapılacak tüm kayıtlar öğrencilerle paylaşılmaktadır. Kısa videolarda kaydın tamamı, uzun videolarda ise dakikalar öğrenciler arasında paylaşılır. Böylece video ve ses dosyalarının tamamı deşifre edilir. Elle veya bilgisayarda bir cümle Arapça, bir cümle Türkçe çevirisi olacak şekilde yazılarak derse hazırlık ve ödev çalışmaları yapılır.

Dersten önce hazırlıklarını yapan öğrenciler ders esnasında çeviri kabininde yazılı metne bakmaksızın bu kayıtların eş zamanlı olarak çevirilerini yapmakta olup zaman zaman öğrencilerde bulunmayan kayıtlardan rastgele bir şekilde eş zamanlı çeviri uygulamaları da yapılmaktadır. Üçüncü sınıfın güz döneminde başlangıçta ilk bir iki hafta videoların yavaşlatılarak, sonraki haftalarda normal hızda izlenmesi suretiyle eş zamanlı çeviri işlemi gerçekleştirilmektedir.

² Bk. Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, Muhtâr et-Tâhir Huseyn, Muhammed Abdu'l-Hâlık Muhammed Fadl, *el-Arabîyyetu Beyne Yedeyk*, cilt 2, Konya, Tekin Kitabevi, 2002.

4- Amaç

Çalışmanın amacı Kırıkkale Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Arapça Mütercim ve Tercümanlık Bölümü üçüncü ve dördüncü sınıflardaki eş zamanlı çeviri derslerinde yaşanan sorunları ortaya çıkarmak ve bu sorunlara çözüm yolları bularak öğrencilerin eş zamanlı çeviri becerilerinin geliştirilmesine katkı sağlamaktır.

5- Yöntem

Çalışmada 2014 yılından bu yana Kırıkkale Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Arapça Mütercim ve Tercümanlık Bölümü üçüncü ve dördüncü sınıflarda her yıl yaklaşık yüz elli öğrenci ile genel amaçlı olarak kullanılan bir toplantı salonunda yer alan çeviri kabinlerinde uygulamalı olarak gerçekleştirilen eş zamanlı çeviri dersleri ile vize ve final sınavları neticesinde elde edilen bulgular gözlemlenerek ve öğrencilerle yapılan görüşmeler analiz edilerek veriler ortaya konmuştur. Veriler gözlem ve yarı yapılandırılmış görüşme formları ile elde edilmiştir. Yazılı olarak yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir. Görüşme soruları yarı yapılandırılmış altı adet sorudan oluşmaktadır.

6- Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini Arapça Mütercim ve Tercümanlık Bölümü öğrencileri, örnekleme ise Kırıkkale Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Arapça Mütercim ve Tercümanlık Bölümü 2023-2024 akademik yılında üçüncü ve dördüncü sınıflarda aktif olarak eş zamanlı çeviri derslerini alan 87 öğrenci oluşturmaktadır.

7- Tespitler ve Çözüm Önerileri

Öğrencilerle yapılan görüşmelerde yöneltilen sorulardan ikisi kapalı uçlu, dördü ise açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Söz konusu dersleri alan öğrencilere aşağıdaki sorular yöneltilmiş ve bu sorulara verilen cevaplar incelenerek değerlendirmelerde bulunulmuştur. Sorular ve cevapların bir bölümü şu şekildedir:

1) Eş zamanlı çeviri dersleri zorunlu mu yoksa seçmeli mi olmalıdır?

63 katılımcı eş zamanlı çeviri derslerinin zorunlu olmasını, 24 katılımcı ise seçmeli olmasını tercih etmişlerdir.

2) Eş zamanlı çeviri derslerinin sınavları nasıl yapılmalıdır?

yazılı sözlü/uygulamalı yazılı ve sözlü/uygulamalı bir arada dinleme

30 katılımcı eş zamanlı çeviri derslerinin sınavlarının yazılı, 25 katılımcı sözlü/uygulamalı, 21 katılımcı yazılı ve sözlü/uygulamalı bir arada, 11 katılımcı ise dinleme şeklinde yapılmasını tercih etmişlerdir.

3) Eş zamanlı çeviri derslerini almaya başlamadan önce yeterli düzeyde yazılı ve sözlü çeviri alıştırmaları yaptığınızı düşünüyor musunuz? Düzenli olarak yazılı ve sözlü çeviri çalışması yapıyor musunuz?

Katılımcıların büyük çoğunluğu eş zamanlı çeviri dersini almaya başlamadan önce yeterli düzeyde yazılı ve sözlü çeviri alıştırmaları yapmadıklarını belirtmişlerdir. Az sayıda katılımcı ise düzenli olmamakla birlikte zaman zaman yazılı veya sözlü çeviri çalışmaları yaptıklarını beyan etmişlerdir:

- Eş zamanlı çeviri derslerini almadan önce sözlü çeviri çalışması yapmıyordum.
- Hayır. Çok düzenli çalışma yapmıyorum. Ara ara yapıyorum.
- Düzenli olmasa da haftada bir veya iki gün yapmaya çalışıyorum.
- Gün içerisinde elimden geldiğince yapmaya çalışıyorum. Yazılı çeviriyi YDS odaklı yapıyorum.

4) Ne sıklıkta Arapça dinleme "Fehmu'l-Mesmû" ve Arapça program izleme etkinliği yapıyorsunuz?

Katılımcıların büyük çoğunluğu haftada birkaç kez dinleme etkinliği yaptıklarını belirtmişlerdir. Az sayıda katılımcı günlük olarak dinleme veya Arapça televizyon izleme etkinliği gerçekleştirdiğini şu şekilde beyan etmiştir:

- Her gün olmasa da iki ya da üç günde bir dinleme ve izleme etkinliği yapıyorum.
- Günlük olarak akşamları sosyal medyada haber kanallarının kısa videolarını izliyorum.
- Günlük bir saat çizgi film izlemeye çalışıyorum. İzleyemediğim veya yoğun olduğum zamanlarda haftada iki kez dinleme etkinliği yapıyorum.
- Çok uzun saatler olmamakla birlikte haftalık dinleme yapıyorum.
- Smava hazırlık için dinleme yapıyorum. Bunun dışında Arapça şarkı dinliyorum.
- Haftada 1-2 saat Arapça farklı konularda belgesel izliyorum. Ama düzenli bir şekilde dinleme çalışması yapmıyorum.

5) Eş zamanlı çeviri derslerinde en çok hangi konularda zorluk yaşıyorsunuz?

Katılımcılar eş zamanlı çeviri derslerinde çeşitli konularda zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bunlar, derslerde işlenen video kayıtlarının uzun olması, konuşmacının hızına yetişememe, bazı kelimeleri algılayamama ve kabinde çeviri yaparken heyecanlanma gibi zorluklardır. Katılımcıların beyan ettikleri zorlukların bir kısmı şu şekildedir:

- Konuşmaya yetişemiyorum, çok hızlı geçiyor, kelime bilgimin eksikliğinden anlamı kaçıyorum.
- Bazı konuşmacılar çok hızlı konuştukları için anlamakta zorluk çekiyorum. Düzenli çalıştığım zaman büyük sıkıntı yaşamıyorum.
- Çeviri esnasında bazı kelimeleri algılama ve takip etmekte zorluk yaşıyorum.

- *Yeterli bir düzeye sahip olmadığım için dersler ağır geliyor, bu yüzden anlayamıyorum ve çeviremiyorum.*
- *Heyecan sebebiyle kabine çıkma konusunda biraz zorluk yaşadım. Derse yeterince hazırlandıktan sonra heyecanım ortadan kalktı. Kabinde çeviri yaparken konuşmayı kaçırınca bir anda telaş yapıyordum. Ama zamanla bu durumu yendim. Onun dışında kabinde çeviri yapmak benim için keyifliydi.*

6) Eş zamanlı çeviri derslerine katılımı teşvik etmek için neler yapılmalıdır?

Katılımcılar eş zamanlı çeviri derslerine katılımın teşvik edilmesi amacıyla çeşitli önerilerde bulunmuşlardır. Bunlardan bazıları şu şekildedir:

- *Eş zamanlı çeviri dersinden önce ardıl çeviri dersinin alınması hem belli bir ölçüde bilgi edindirir hem de öğrencinin psikolojik olarak derse hazır olmasına yardımcı olur.*
- *Öğrencilere zorunlu görev verilmelidir. Birçok öğrenci kabine çıkmaktan çekindiği için ilk başta zorunlu gibi gelse de kabine çıktıkça zamanla alışacaktır.*
- *Bence sınıf listesindeki sıraya göre kabine zorunlu olarak çıkılmalı.*
- *Derse katılım sağlayan kişilere ek puan verilmesi gibi bir yöntem izlenebilir.*
- *Her hafta bir grup bir video çevirisi yapabilir. Grup olarak çalışılması çekingen öğrenciler için bir fırsat olabilir.*

Araştırma sonucunda tespit edilen başlıca sorunlar ve çözüm önerilerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

1- Eş zamanlı çeviri derslerinde karşılaşılan sorunların başında bu ders için tahsis edilmiş, modern çeviri kabinlerinin bulunduğu özel donanımlı bir konferans çevirmenliği laboratuvarının olmayışı gelmektedir. Hâlihazırda bu amaç için yapımı devam eden bir laboratuvar çalışması bulunmaktadır. Mevcut durumda eş zamanlı çeviri dersleri çeviri kabinlerinin bulunduğu bir salonda uygulamalı olarak gerçekleştirilmektedir. Bu salon bir dil laboratuvarı olmadığı için üniversite içerisinde düzenlenen çeşitli ulusal ve uluslararası etkinliklere de ev sahipliği yapmaktadır. Bir adet çeviri kabininde dört adet cihaz yan yana bulunmaktadır. Öğrenciler sırayla ikişer veya üçer kişilik gruplar hâlinde bu kabine girerek çeviri yapmakta olup dersler bu şekilde uygulamalı olarak işlenmektedir. Söz konusu salon derslik olmadığından herhangi bir şeyin yazılması gerektiğinde sınıf ortamına uygun yazı tahtasının olmayışı ve öğrencilerin defter ve kitaplarını koyacak sıraların bulunmaması sebebiyle ders esnasında öğrencilerin yazılı olarak not almaları hususunda zorluk yaşanmaktadır. Ayrıca zaman zaman bu derslerin çeviri kabinlerinin olmadığı, eş zamanlı çeviri dersinin yapılmasına uygun olmayan normal dersliklerde işlenmek zorunda kalınması, beraberinde dersin usulüne uygun bir şekilde işlenmemesi durumunu ortaya çıkarmakta, dolayısıyla bu derslerden istenen verim alınmamaktadır. Bahsedilen sorunlar için en uygun çözüm bu dersler için tahsis edilmiş özel donanımlı konferans çevirmenliği laboratuvarı oluşturulmasıdır.

2- Eş zamanlı çeviri derslerinde karşılaşılan sorunların bir diğeri de gerek ortaöğretimde gerekse lisans düzeyindeki derslerde “Fehmu’l-Mesmû” yani dinlediğini anlama becerisine gereken önemin verilmemesi ve yeterince uygulama yapılmamasıdır. Öğrencilerin de kendi başlarına alıştırma yapmamaları neticesinde eş zamanlı çeviri esnasında kulaklıktan Arapça olarak duyduğunu anında Türkçeye veya Türkçe olarak duyduğunu anında Arapçaya çevirme hususunda yetersiz kalma ve gecikme durumu ortaya çıkmaktadır. Öyle ki, yabancı dil öğretim metotlarından klasik ve direkt metoda bir tepki olarak ortaya çıkan “İşitsel-Dilsel Metot / Duyup-Konuşma Metodu”na göre dinleme becerisi dil öğretiminde ilk sırada yer almakta olup daha sonra sıra ile konuşma, okuma ve yazma becerileri gelmektedir. (Hûlî, 2000, s. 23; Doğan, 1989, s. 96). Dinleme becerisinin öğrencilerin başarıları hususundaki payı büyüktür. Her ne kadar gerek okul hayatında gerekse günlük yaşamın her alanında karşılaşılan dinleme becerisinin kazanılmasına yönelik eğitime yeterince önem verilirse de bu becerileri gelişmiş öğrencilerin derslerinde daha başarılı oldukları görülmektedir. Dinleme becerisi kendiliğinden gelişen bir beceri olmayıp mutlaka uygun eğitim ve yöntemlerle kazandırılması gerekir. Dinleme yapılırken seslerin dinlenmesine de özen gösterilmelidir. Çünkü harflerin doğru telaffuzlarını öğrenmek için en iyi öğrenme şekli dinlemedir. Harflerdeki ses değişimlerinin anlamsal farklılıklara yol açtığı unutulmamalıdır (Emiroğlu ve Pınar, 2013, s. 770, 771). Bütün yabancı dillerin öğretiminde ses, tonlama ve telaffuz, söylenenlerin anlaşılabilmesi bakımından büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda özellikle Arapçada harflerin düzgün telaffuz edilmesi çok önemlidir. Zira harflerin düzgün telaffuz edilmediği durumlarda yanlış anlamların ortaya çıkması muhtemeldir (Can, 2021, s. 115; Doğan, 1989, s. 156). Örneğin Türkçeden Arapçaya yapılan bir çeviri esnasında “sınırlamak” sözcüğünün “التَّحْدِيدُ” yerine “التَّهْدِيدُ” şeklinde telaffuz edilmesi “tehdit etmek” anlamına geleceği için büyük karışıklık ortaya çıkacaktır. Eş zamanlı çeviride sözlü aktarım esnasında yapılan hataların yazılı çeviride olduğu gibi daha sonraki bir zamanda düzeltilmesi mümkün değildir. Aynı şekilde çevirmen tarafından anlaşılmayan bir ifade hususunda konuşmacıdan sözlerini tekrarlamasını istemek gibi bir durum da söz konusu değildir (Tosun ve Kubukcık, 2013, s. 178).

Bu sorun için aşağıdaki öneriler çözüm olarak sunulabilir: Arapça bölümlerinde hazırlık sınıflarından itibaren “Dinleme-Anlama Becerisi” adı altında haftada en az iki kredilik bir ders bulunmalı ve çok sayıda uygulama yapılmalı, ödevlerle öğrencilerin bu becerilerini geliştirmeleri için okul dışında da bol uygulama yapmaları teşvik edilmelidir. Bu bağlamda öğrencilerin Arapça televizyon izleme alışkanlığı kazanmaları büyük önem taşımaktadır. Ses, resim ve hareketleri bir arada göstermesi bakımından televizyon işitsel ve görsel yönü oldukça etkili olan bir öğretim aracıdır (Doğan, 1989, s. 152). Mütercim-tercümanlık bölümü öğrencilerinin en azından günde bir-iki saat haber, çizgi film, belgesel, müzik, eğlence ve yarışma gibi farklı içeriklerde programları izleyerek bunu alışkanlık hâline getirmeleri gerekmektedir. Örneğin TRT Arabî kanalındaki haberleri önce Arapça olarak izleyip sonra TRT Türkçe haber kanallarından izleyerek karşılaştırma yapmak suretiyle anlaşılmayan hususlar öğrenilmeye çalışılmalıdır. Arapça televizyon izleme aktivitesi başlangıçta alışma

sürecinde pasif izleme şeklinde keyifle yapılan bir uygulama olmalı, ilerleyen zamanlarda defter, kalem, sözlük gibi araçlar kullanılmak suretiyle izleme esnasında duyulan ve anlamı bilinmeyen kelimelerin karşılıkları tespit edilmeli ve hem bu kelimeler hem de örnek olabilecek güzel kalıplar ve cümleler not alınarak öğrenme pekiştirilmeli ve kalıcı hâle getirilmelidir.

Yabancı dil öğretiminde dinleme-anlama becerisinin kazandırılması son derece önemlidir. Öyle ki, Milli Eğitim Bakanlığının İlköğretim Arapça Dersi (2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programında bu becerinin ilkokuldan itibaren kazandırılması hedeflenmiş ve bu becerinin nasıl kazandırılacağına ilişkin olarak öğreticilere tavsiyede bulunulmuştur. Adı geçen programda bu becerinin öğretimine ilişkin şu ifadeler yer almaktadır:

“Dinleme tek taraflı gerçekleşen bir beceri olarak ele alınmamalıdır. Diğer bir deyişle, dili kullanabilmek için önce dinleyerek anlamak gerekmektedir. Yabancı dil öğrenme sürecinde öğrencinin hedef dili duymasını sağlamak dinleme becerisinin gelişmesi için tek başına yeterli değildir. Bu doğrultuda dil sınıflarında dinleme becerisinin geliştirilmesi için farklı amaçlara yönelik olarak farklı dinlemelere yer verilmesi önem taşımaktadır.

Öğrenme-öğretme sürecinde, öğretmen farklı dinleme türleri ile sınıfının ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda dinleme etkinlikleri düzenlerken uzman kişilerce hazırlanmış sözcük ve tümce vurgusu içeren CD’lerin seçimine ve kullanımına özen göstermelidir.

Dinleme becerisi içsel bir süreç olduğundan dinleme etkinliklerinin sonucunda anlamının gerçekleşip gerçekleşmediğini öğrenmek için dinleme sonrası içerik ile ilgili olarak soruların cevaplanması, çeviri yapılması ve konuşma gibi etkinliklere yer verilmelidir. Dinleme etkinliklerinde dinleme öncesi, dinleme sırası ve dinleme sonrası aşamaları gerçekleştirmek; öğrenciyi dinleme stratejilerini kullanmaya özendirmek, etkileşimsel öğrenmeye olanak tanımak ve anlamlı öğrenmeyi desteklemek için önemlidir.

Öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirebilmeleri için sınıf içi çalışmaların yanı sıra sınıf dışı ortamlarda da dinlemenin sürdürülebilmesi amacıyla öğrencilerin internet, CD, DVD, hedef dilde yayın yapan kanalları dinlemeye/izlemeye de yönlendirilmeleri gerekmektedir. Bu durum öğrencileri gerçek iletişim ortamlarına hazırlamada yarar sağlayacaktır.”³

Milli Eğitim Bakanlığının İlköğretim Arapça Dersi Öğretim Programında dahi dinleme-anlama becerisinin öğretimine bu denli önem verilirken ve bu becerinin ilkokuldan itibaren kazandırılması hedeflenirken lisans düzeyinde dil öğretimi yapılan kurumlarda bu becerinin öğretiminin ihmal edilmesi veya dinleme becerisinin geliştirilmesine yönelik çalışmaların yetersiz kalması neticesinde sözlü çeviri derslerinde zorlukların yaşanması kaçınılmaz olacaktır.

Erek dilin konuşulmadığı ülkelerde dinleme becerisini geliştirerek eğitim etkinliklerini sınıf dışına taşımanın zorlukları olsa da öğretim elemanları öğretim materyallerini çeşitlendirerek bu zorlukların üstesinden gelebilirler (Akçay, 2016, s. 4). Dinleme becerisinin

³ Bk. Milli Eğitim Bakanlığının İlköğretim Arapça Dersi (2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı, Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, Ankara, 2016, s. 7-8.

kazandırılmasına yönelik etkinliklerin öğrencilerin günlük yaşamda dinleme ihtiyacı duydukları ortamlardan hareket edilerek hazırlanması durumunda öğrencilerin dinleme sürecine aktif olarak katılmaları ve bir süre sonra dinlediklerini anladıklarını gördüklerinde bu becerinin onlar için keyifli bir aktivite hâline dönüşmesi mümkündür (Akçay, 2016, s. 27, 28).

3- Eş zamanlı çeviri derslerinde karşılaşılan sorunların bir diğeri de bazı öğrencilerin eş zamanlı çeviri yapabilecek düzeyde temel yeterliliğe sahip olmamaları ve motivasyon eksikliğidir. Öğrenme merakının olmaması, sürekli öğrenmeye ve araştırmaya açık olunmaması, diksiyonun düzgün olmaması, konuşma hızının düşük olması, akıcı bir şekilde konuşamama, ses tonunu iyi ayarlayamama, iletişim becerisinin yüksek olmaması, çekingenlik ve utangaçlık gibi etkenler zorlukları beraberinde getirmektedir.

Üzülerek belirtmek gerekir ki, kabinde çeviri esnasında herhangi bir kelimenin veya cümlenin anlaşılabilmesi sonucu öğrencinin moralinin bozularak çevirinin yarıda bırakılması ve çeviriye devam edilmemesi zaman zaman karşılaşılan ve istenmeyen bir durumdur. Bir dönem boyunca gerek isteksizlik gerekse çekingenlik vb. nedenlerle bazı öğrenciler bir kez dahi çeviri kabinine girmemiş olmalarının doğal sonucu olarak mikrofon, kulaklık ve kabin içi cihaz gibi teknik ekipman kullanımını öğrenememekte ve sözlü çeviri için son derece önemli olan bol uygulama ve tecrübe şartını yerine getirmedikleri için başarısız olmaktadır.

358

Oysa eş zamanlı çeviriyi meslek olarak icra etmek isteyen kişilerin meraklı olmaları, sürekli öğrenme arzularının olması ve araştırma yapmayı seviyor olmaları gerekmektedir. Ayrıca bu kişilerin güçlü iletişim becerisine sahip, cesur, kendine güvenen, soğukkanlı bir yapıda olmaları, heyecanlarını kontrol edebilmeleri, stres ve kriz yönetimi becerisine sahip olmaları gerekmektedir.⁴ Bu da ancak bol alıştırma ve uygulama yaparak tecrübe kazanma sonrasında elde edilebilir (Doğan, 2017, s. 185). Ayrıca çeviri esnasında sorun çıkabilecek yerleri önceden hesap ederek buna göre hazırlık yapmak tercümanın becerisi ile de alakalıdır (Özaydın, 2019, s. 52). Zira sözlü çeviri eğitime başlarken çok iyi derecede ana dil ve yabancı dil bilgisinin yanı sıra zekâ, bellek, tepki süresinin kısalığı, sunuş ve görüntünün göze ve kulağa hoş gelmesi, ses tonunun düzgünlüğü, özetleme ve düzenleme becerisi gibi özellikler çeviri eğitimi alan bütün öğrencilerde bulunması gereken temel özelliklerdendir (Aksoy, 1995, s. 16). Eş zamanlı çeviri de doğası gereği aynı anda hem dinleyip hem çeviri yapmayı gerektirdiği için öğrencinin çok iyi düzeyde ana dil ve yabancı dil bilgisine sahip olması ve diksiyonunun düzgün, akıcı konuşma becerisine sahip olması ve ses tonunu iyi ayarlaması gerekmektedir. Ses, ne dinleyicilerin anlayamayacağı düzeyde çok kısık olmalı ne de dinleyicilerin kulaklarını rahatsız edici düzeyde çok yüksek olmalıdır. Ayrıca zekâ, çabukluk, esneklik, aynı anda iki işi yapabilme, kapalı bir ortamda uzun süre kalabilme gibi özellikler

⁴ Eş zamanlı çeviri esnasında karşılaşılan kriz örnekleri ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Esra Özkaya Marangoz, "Krizler ve Övgüler Ekseninde Bir Meslek: Konferans Çevirmenliği", *İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi*, yıl 2022, sayı 16, s. 55-69.

de eş zamanlı çeviri dersini alan öğrencilerde olması gereken temel özellikler arasında yer almaktadır (Aksoy, 1995, s. 28).

Türkiye Konferans Tercümanları Derneğince de tavsiye edildiği üzere eş zamanlı çevirinin yapılacağı toplantılarda kullanılacak konuşma metinleri hazırlık ve ön çalışma yapabilmeleri için tercümanlara önceden verilmelidir. Ancak bu her zaman mümkün olmamakta ve konuşma metinleri tercümanlarla paylaşılmadığı için tercümanlar toplantı öncesi ön çalışma yapamamaktadırlar. Bu da toplantılarda çeviri esnasında tercümanların zorluk yaşamasına sebep olabilmektedir (<https://www.tktd.org>). Konuşmacıların önceden hazırladıkları konuşma metinlerini tercümanlara vermeden okumaları konferans tercümanlarının en çok şikâyet ettikleri konular arasında yer almaktadır (Diriker, 2005, s. 104). Böyle durumlarda yaşanabilecek olumsuzlukları en aza indirebilmek için tercümanların dil becerileri ve genel kültür seviyeleri büyük önem taşımaktadır. Bu bakımdan tercümanlık bölümü öğrencilerinin kendilerini çok iyi bir şekilde yetiştirmeleri gerekmektedir.⁵ Konferans çevirmenliği üzerine birçok çalışması bulunan Prof. Dr. Ebru Diriker kendisi ile yapılan bir röportajda konferans çevirmenliği mesleğine hazırlanan öğrencilere her şeyden önce ana dillerini çok önemsemelerini ve ana dilde çok zengin bir kelime dağarcığına sahip olmalarını tavsiye ederek öğrenciler hakkında şu değerlendirmelerde bulunmaktadır:

“Genel olarak öğrencilerimiz Türkçelerini oldukça yetkin kullanabiliyorlar. Ancak güncel olayları pek takip etmiyor, ekonomi, hukuk, yargı ve siyaset sistemini ve güncel tartışmaları yeterince izlemiyorlar. Doğal olarak benzer konuları yabancı dillerinde ifade etmekte de zorlanıyorlar. Oysa konferans çevirmenlerinin bu konuları bilmeleri ve tüm çalışma dillerinde esnek ve yetkin biçimde ifade edebilmeleri çok önemli. Özellikle simültane çevirinin ciddi bir zaman baskısı altında ve başka bir konuşmacının ifadelerini aktarmaya dayalı bir biçimde yapıldığı düşünülürse, bu tür bilgi açıkları büyük bir soruna dönüşebiliyor...” (<https://www.cevirikitabi.com>)

Diriker, “Çevirmen olmayı hedefleyen bir öğrencinin dil yeteneğinin yanında sizce hangi özelliklere sahip olması gerekmektedir?” sorusunu şöyle cevaplamaktadır: “Tüm dillerinde dil yetkinliğini arttırma iradesi ve heyecanı; genel kültür ve geniş bir dünya görüşü, açık fikirlilik, toplumsal duyarlılık, strese dayanabilme, geri bildirimde açık olma, hatalar ve zorluklar karşısında caymak yerine sorunun üzerine gidebilme bir konferans çevirmeni adayları için önemli özelliklerdir.” (<https://www.cevirikitabi.com>)

Diriker’in öğrenciler hakkında yaptığı değerlendirmeleri son derece isabetli olup bu tespitler sadece İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Bölümü öğrencileri ile sınırlı olmayıp bütün dillerdeki öğrenciler için hemen hemen aynıdır. Bu bağlamda her biri birer tercüman adayı olan öğrencilerin Türkçe kelime dağarcıklarının çok iyi düzeyde olması, genel kültürlerinin yüksek seviyede olması, kitap okuma alışkanlıklarının olması, öncelikle çeviri yapılan alanlar olmak üzere araştırma arzularının olması, sürekli kendilerini yenilemeleri ve

⁵ Eş zamanlı çeviri ve öncesinde konferans çevirmenleri tarafından yapılması gerekenler ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Claudia Monacelli *Self-Preservation In Simultaneous Interpreting*, John Benjamins Publishing Company, 2009, p. 1-8, 61-85; Ümit Özaydın, *Simültane Çeviri Öncesinde, Dragosfer*, (10. Yıl Özel Sayısı), İstanbul, Nisan 2019, s. 38.

alanlarındaki yenilikleri takip etmeleri gerekmektedir. Hangi alanda çalışılacaksa o alandaki literatüre vakıf olmak gereklidir. Arapça Mütercim ve Tercümanlık Bölümü özelinde düşünülecek olursa, örneğin İslâmî ilimler alanında bir konferans çevirmenliği yapılacaksa tefsir, hadis gibi İslâmî ilimler alanındaki literatüre hâkim olmak son derece önemlidir. Ayrıca Arapçanın İslâmî ilimlerde kullanılan temel dil olması ve kutsal kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'in ve hadislerin Arapça olması dolayısıyla konferans çevirmenliği yapılan toplantılarda konuşmacıların zaman zaman konuşma metninin içeriğinin dışına çıkarak bazen bir ayet veya hadis, bazen bir atasözü veya deyim, bazen de bir şiir beyti okumaları dolayısıyla Arapça-Türkçe, Türkçe-Arapça dillerinde simültane çeviri yapacak tercümanların İslâmî literatüre de yabancı olmamaları, en azından bu alanda asgarî düzeyde bilgi birikimine ve donanımına sahip olmaları gerekmektedir. Bu bakımdan bu alanlarda çalışacak tercüman adaylarının biraz ayet, hadis, atasözü, deyim ve şiir bilgileri olmalıdır. Ayrıca konferans tercümanlığını meslek olarak icra edecek kişilerin kültürler arası aktarımı başarılı bir şekilde yapabilmeleri için çeviri yaptıkları dillere ait kültürleri de çok iyi düzeyde tanımaları büyük önem taşımaktadır.

4- Kırıkkale Üniversitesi Arapça Mütercim ve Tercümanlık Bölümündeki eş zamanlı çeviri derslerinde karşılaşılan sorunların bir diğeri de bu derslerin bölümde öğrenim gören bütün öğrenciler için zorunlu olması ve eş zamanlı çeviri yapabilme becerisine ve yeterliliğine sahip olmayan öğrencilerin bu dersi almak zorunda olmalarıdır. Ayrıca alttan dersi olan, örneğin birinci ve ikinci sınıflardaki dilbilgisi, metin çevirisi, sözlü anlatım gibi derslerden başarısız olan öğrencilerin üçüncü ve dördüncü sınıflardaki eş zamanlı çeviri derslerini alabiliyor olmaları veya üçüncü sınıf güz döneminde Eş Zamanlı Çeviri I dersini AKTS yetersizliği gibi çeşitli sebeplerle alamamış öğrencilerin bahar döneminde açılan ve güz dönemindeki dersin devamı niteliğinde olan Eş Zamanlı Çeviri II dersini seçme haklarının olması ayrı bir sorundur. Üçüncü sınıf güz döneminde eş zamanlı çeviri için gerekli temel bilgiler verildiği için bu derse katılım son derece önemlidir. Dolayısıyla Eş Zamanlı Çeviri I dersini alamamış öğrenciler bu bilgilerden mahrum olacakları için ve güz döneminde Eş Zamanlı Çeviri I dersini alan arkadaşlarından geride olacakları için büyük zorluk yaşamaları kaçınılmazdır.

Öğrencilerin yabancı dil seviyelerinin düşüklüğü ve genel kültür eksikliğinin onlardaki motivasyon kaybına yol açmasının yanı sıra bazı yapısal ve müfredatla ilgili sorunlar da motivasyon düşüklüğüne sebep olmaktadır. Özellikle eş zamanlı çeviri derslerinin mütercim ve tercümanlık bölümündeki tüm öğrenciler için zorunlu tutulduğu programlarda bu motivasyon eksikliğinin başlıca sebebi müfredatla ilgili bir sorun olarak değerlendirilebilir. Zira konferans çevirmenliği dersini alan öğrencilerle yapılan anketlerde bazı öğrencilerin konferans çevirmenliğini meslek olarak yapmayacaklarını ve bu dersi zorunlu olduğu için aldıklarını belirten ifadeleri mevcuttur (Özer, 2023, s. 15).

Yukarıda zikredilen sorunun çözümü için örneğin birinci ve ikinci sınıflardaki dilbilgisi, metin çevirisi, sözlü anlatım gibi alttan aldıkları derslerden başarısız olan öğrencilerin eş zamanlı çeviri dersini alabiliyor olmasının önüne geçilmesi ve bu hususta gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Ayrıca dersler birbiri ile bağlantılı olduğu

için Eş Zamanlı Çeviri I dersini almayan veya bu dersi aldığı hâlde başarısız olan öğrencilerin Eş Zamanlı Çeviri II dersini alma haklarının olmaması gerekir. Üçüncü sınıfta güz ve bahar olmak üzere iki dönem bu dersi alarak başarılı olan öğrencilerin dördüncü sınıftaki eş zamanlı çeviri derslerini seçebilme hakları olmalı, ancak üçüncü sınıflarda bu derslerden başarısız olan öğrencilerin dördüncü sınıf eş zamanlı çeviri derslerini seçebilmeleri hususunda bir kısıtlama getirilmelidir.

5- Eş zamanlı çeviri derslerinde karşılaşılan sorunların bir diğerini de Arapça ile Türkçe arasındaki cümle dizilişlerinin farklı olması gibi bazı dilsel farklılıklar oluşturmaktadır. Türkçede özne cümlelerin başında, yüklem sonunda yer alırken Arapçada fiil cümlelerinde fiil/yüklem en başta, özne/fail daha sonra gelmektedir. Cümle içerisindeki farklı özne-yüklem sırası ve gramatik yapısı sağlam olmasına karşın çok uzun cümlelerin varlığı eş zamanlı çeviride karşılaşılan güçlükler arasında yer almaktadır (Doğan, 2017, s. 196). Kısa cümlelerin çevirisi nispeten daha kolay olsa da uzun cümlelerin ve özellikle içerisinde Arapça sayısal ifadelerin bulunduğu cümlelerin çevirisinde büyük zorluklarla karşılaşmaktadır. Anlamsal hatalara sebebiyet vermemek için sayıların doğru bir şekilde çevrilmesi büyük önem taşımaktadır.

İyi düzeyde gramer altyapısı ve sayılarla ilgili bol uygulama ve alıştırma çalışmalarının yapılması neticesinde bu zorluklar ortadan kaldırılabılır. Zira bilişsel becerileri yeterli düzeyde gelişen öğrenciler için yüklem başta veya sonda yer alması ya da cümlelerin çok uzun olması sorun teşkil etmeyecektir. Çünkü çeviri esnasında öğrenci bağlamdan yola çıkarak ve cümlelerin ilerisi hakkında kestirme yaparak cümlelerin çevirisinden ziyade anlama odaklanırsa anlatılmak istenenlerin çevirisi esnasında karşılaşılan zorlukların üstesinden kolaylıkla gelebilir (Doğan, 2017, s. 196, 197).

6- Eş zamanlı çeviri derslerinde karşılaşılan sorunların bir diğeri sınavların uygulama şekli ile ilgilidir. Sınavların çeviri kabininin bulunduğu salonda sözlü uygulama şeklinde yapılması durumunda düşük not alan öğrencilerin aldıkları notlardan hoşnutsuzlukları ve daha yüksek not beklentisi içerisinde olmaları zaman zaman karşılaşılan bir durumdur. Sınav uygulamalarının uzun saatler boyunca sürüyor olması da ayrı bir olumsuzluktur. Bununla birlikte sınavların sözlü uygulama şeklinde yapıldığında öğrencilerin derslere katılımlarının çok yüksek olduğu hatta bazı derslerde kabinde çeviri yapmak isteyen bütün öğrencilerin taleplerinin karşılanamadığı görülmüştür. Sınavların sadece yazılı çeviri veya hem dinleme-anlama hem de yazılı olarak ikisinin bir arada yapıldığı durumlarda ise derse katılımın son derece düşük olduğu gözlemlenmiştir. Öğrencilerin istekliliği ve katılımı, dersin başarısında belirleyici rol oynamaktadır. Zira öğrencilerin aktif katılımı, dersin verimliliğini doğrudan etkilemektedir. Etkili bir öğrenme için öğrencilerin, derslere aktif olarak katılmaları son derece elzemdir (Ammann, 2008, s. 23).

Teknik altyapı oluşturularak sınav esnasında öğrenci kabinde çeviri yaparken sesli veya görüntülü olarak sınavın kaydedilmesi ve sınav sonucuna yapılan itirazların bu kayıtların izlenerek yeniden değerlendirilmesi ile bu sorunun ortadan kaldırılabilceği

düşünülmektedir. Ayrıca dönem başında öğrencilere duyuru yapılarak çeviri kabininde çeviri yaparak derse katılanlara ek puan verilmek suretiyle öğrencilerin derse katılımları ve kabinde bol bol uygulama yaparak deneyim kazanmaları teşvik edilmelidir.

Sonuç

Eş zamanlı çeviri derslerinde karşılaşılan en büyük sorun, bu dersler için modern çeviri kabinlerinin bulunduğu bir laboratuvarın olmamasıdır. Bu sorunun en uygun çözümü, dersler için özel donanımlı konferans çevirmenliği laboratuvarının oluşturulmasıdır.

Arapça Mütercim ve Tercümanlık Bölümündeki derslerde dinleme-anlama becerisine yönelik yeterince uygulama yapılmaması, eş zamanlı çeviri dersindeki öğrenci başarısını doğrudan etkilemektedir. Öğrencilerin bol miktarda dinleme-anlama uygulamaları yapmaları ve özellikle Arapça televizyon izleme alışkanlığı kazanmaları sağlanmalıdır.

Öğrencilerin eş zamanlı çeviri yapabilecek temel yeterliliğe sahip olmamaları ve motivasyon eksikliği, eş zamanlı çeviri derslerinde karşılaşılan bir başka sorundur. Konferans çevirmenliğini meslek olarak icra etmeyi hedefleyen öğrencilerin sürekli öğrenme arzusunda olmaları ve gerek dil gerekse genel kültür açısından kendilerini geliştirmeleri gerekmektedir.

Arapça ile Türkçe arasındaki cümle yapısından kaynaklanan bazı farklılıklar, eş zamanlı çeviri yaparken karşılaşılan sorunlardan bir başkasıdır. Bu zorlukların, iyi düzeyde gramer bilgisi ve bol uygulama çalışmalarıyla aşılabileceği düşünülmektedir.

Sınavların uygulama şekline kaynaklanan sorunların teknik altyapı oluşturularak daha sistematik bir şekilde çözülmesi mümkündür.

Söz konusu öneriler uygulandığında, eş zamanlı çeviri derslerinde öğrencilerin karşılaştıkları zorluklar azalacak ve bu derslerdeki başarıları artacaktır. Dil öğrenimindeki dört temel beceri olan okuma, yazma, dinleme-anlama ve konuşma becerileri de gelişecektir. Ayrıca, eş zamanlı çeviri dersini almadan önce bol miktarda yazılı ve sözlü çeviri deneyimi kazanmak, özellikle ardıl (konsekütif) çeviri becerisine yönelik uygulamalar yapmak son derece önemlidir. Video ve ses dosyalarındaki Arapça orijinal metinlerin elle veya bilgisayar ortamında yazılarak deşifre edilmesi ve cümle cümle Türkçe çevirilerinin yapılması öğrenci başarısını artıracaktır. Bu öneriler dikkate alınmaksızın sadece sınav haftasında yapılan sınava hazırlık çalışmaları yetersiz kalacaktır.

Kaynakça

- Akçay, C. (2016). Arapça dinlediğini anlama öğretiminde hata çözümlemesi ve değerlendirmesi. *Nüsha Şarkiyat Araştırmaları Dergisi*, (43), 1-30.
- Aksoy, N. B. (1995). Sözlü çeviri eğitimine bir yaklaşım. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 12 (1-2), 14-36. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/huefd/issue/41180/505756> (Erişim Tarihi: 31.03.2024).
- Alsaati, Z. (2018). *Türkçede ve Arapçada simultane çevirinin geliştirme yöntemleri* (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi). Ulusal Tez Merkezi.
- Ammann, M. (2008). *Akademik çeviri eğitimine giriş*. Çev. E. Deniz Ekeman. İstanbul: Multilingual.
- Bayraktar Özer, Ö. (2023). Sözlü çeviri eğitiminde sınıf içi uygulamalar ve yaklaşımlar. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, (34), 1-24. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ceviri/issue/79206/1269294> (Erişim Tarihi: 31.03.2024).
- Bölükbaşı, M. (2021). Araplar'da çeviri biliminin ortaya çıkışı ve Câhiz'in konu hakkındaki düşünceleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (23), 720-730. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/rumelide/issue/62892/949681> (Erişim Tarihi: 31.03.2024).
- Can, B. (2021). *Arapça dinleme becerisinin öğretiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri*, Prof. Dr. Azmi Yüksel Anısına Uluslararası Arap Dili ve Edebiyatı Öğretimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 113-127. Ankara.
- Çeviri Kitabı*. (2015). (Ed. Funda Karabacak), Konferans çevirmenliği eğitimi üzerine Prof. Dr. Ebru Diriker ile röportaj, <https://www.cevirikitabi.com/cevirmenler-ne-isler-ceviriyor/konferans-cevirmenligi-egitimi-uzerine-eburu-diriker-ile-roportaj/> (Erişim Tarihi: 15. 09. 2023)
- Diriker, E. (2005). *Konferans çevirmenliği güncel uygulamalar ve araştırmalar*. İstanbul: Scala Yayıncılık.
- Doğan, A. (2017). *Sözlü çeviri çalışmaları ve uygulamaları*. (5. Bs.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Doğan, C. (1989). *Yabancı dil olarak Arapça öğretim metot ve teknikleri*. Ankara.
- Durmuş, İ. (2018). *Çeviri sanatının esasları*. İstanbul: Akdem Yayınları.
- Emiroğlu, S. ve Pınar, F. N. (2013). Dinleme becerisinin diğer beceri alanları ile ilişkisi. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, (8/4), 769-782. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.4965> (Erişim Tarihi: 31.03.2024).
- el-Fevzân, Abdurrahmân b. İbrâhîm - Huseyn, Muhtâr et-Tâhir - Muhammed Fadl, Muhammed Abdu'l-Hâlık. (2002). *el-Arabiyyetu beyne yedeyk*, (Cilt 2). Konya: Tekin Kitabevi.
- Goldziher, I. (1993). *Klasik Arap literatürü*. Çev. Rahmi Er - Azmi Yüksel. Ankara: İmaj Yayınları.
- Gürçağlar, Ş. T. (2016). *Çevirinin ABC'si*. 3. Bs., İstanbul: Say Yayınları.
- el-Hûlî, Muhammed Ali. (2000). *Esâlibu tadrîsi'l-luğati'l-Arabiyye*. Suveyleh, Dâru'l-Fellâh li'n-Neşri ve't-Tevzî.
- İşler, E. ve Yıldız, M. (2018). *Arapça çeviri kılavuzu*. 11. Bs., İstanbul: Akdem Yayınları.
- Özkaya Marangoz, E. (2022). Krizler ve övgüler ekseninde bir meslek: Konferans çevirmenliği. *İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi*, (16), 55-69. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuceviri/issue/71211/1125953> (Erişim Tarihi: 31.03.2024).
- Milli Eğitim Bakanlığının ilköğretim Arapça dersi (2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) öğretim programı*, Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, Ankara, 2016. https://dogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_12/02045520_kurul.pdf (Erişim Tarihi: 31.03.2024).

- Monacelli, C. (2009). *Self-preservation in simultaneous interpreting (Benjamins translation library)*, John Benjamins Publishing Company.
- Özaydın, Ü. (2019). Daha güzel simültane çeviri için toplantı formatına hâkimiyet. *Dragosfer*, (10. Yıl Özel Sayısı), 52.
- Özaydın, Ü. (2019). Simültane çeviri öncesinde. *Dragosfer*, (10. Yıl Özel Sayısı), 38.
- Sarıkaya, M. (2003). el-Câhız'dan es-Safedî'ye çeviri teorisi. *Bilimname : Düşünce Platformu*. 1 (3), 133-151. https://isamveri.org/pdfdrg/D02237/2003_3/2003_3_SARIKAYAM.pdf (Erişim Tarihi: 31.03.2024).
- TKTD, "Konuşmacılara öneriler"; <https://www.tkttd.org/konusmacilara/> (Erişim Tarihi: 15. 09. 2023).
- Tosun, M. ve Kubukcık, S. (2013). Genel çeviri kuramlarının sözlü çeviriye etkisi ve sözlü çeviriyi yazılı çeviriden ayıran özellikler. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (5), 174-181. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/800962> (Erişim Tarihi: 31.03.2024).
- Vardar, S. (2019). *Bu kulaklar neler duydu Türkiye'de konferans çevirmenliğinin 50 yılı*. İstanbul: h2o Yayıncılık.
- Yılmaz, S. (2021). *Çevirinin estetik boyutu*. İstanbul: Akdem Yayınları.